

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒĢIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2015. gada 24. martā

Satversmes tiesas 1. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Gunārs Kusiņš un Sanita Osipova,

kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto Zigurda Krastiņa, Alda Maldupa, Elvija Vēbera un Kristapa Andersona (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 33/2015),

konstatēja:

1. No pieteikuma secināms, ka Pieteikuma iesniedzēji lūdz Satversmes tiesu atzīt 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu un 2014. gada 30. oktobra likumu „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” (turpmāk arī – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1., 90., 91. pantam un 106. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no pieņemšanas brīža.

2. Ar 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pantu Maksātnespējas likuma 9. panta pirmā daļa papildināta ar otro teikumu šādā redakcijā: „Amata darbībā maksātnespējas procesa administratori ir pielīdzināti valsts amatpersonām.” Atbilstoši Maksātnespējas likuma pārejas noteikumu 34. punktam minētie grozījumi stājās spēkā 2015. gada 1. martā.

Savukārt 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” paredz papildināt likuma „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā” 4. panta pirmajā daļā noteikto valsts amatpersonu

uzskaitījumu ar jaunu 26. punktu „maksātnespējas administrators”. Likums paredz, ka šie grozījumi stāsies spēkā 2015. gada 1. jūlijā.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata lieta ir ierosināma, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. – 19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

Turklāt saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 20. panta sesto daļu, Satversmes tiesa var atteikties ierosināt lietu, ja konstitucionālajā sūdzībā sniegtais juridiskais pamatojums ir acīmredzami nepietiekams prasījuma apmierināšanai.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Tādējādi Pieteikuma iesniedzēju prasījums izvērtēt likumu normu atbilstību vairākām Satversmes normām ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā var iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likums noteic, ka personas pieteikums Satversmes tiesai ir atzīstams par konstitucionālo sūdzību un lieta ierosināma tad, ja tas atbilst prasībām, kas noteiktas šā likuma 18. un 19.² pantā.

7. Satversmes tiesas likuma 18. panta otrā daļa paredz, ka vairāku aktu apstrīdēšana vienā pieteikumā pieļaujama vienīgi gadījumos, kad tiek apstrīdēts normatīvais akts vai tā daļa un uz tā pamata izdotās zemāka juridiska spēka tiesību normas, vai arī gadījumos, kad tiek apstrīdēti kādas institūcijas (amatpersonas) izdotie akti sakarā ar to, ka attiecīgās institūcijas izveidošana vai amatpersonas ievēlēšana, apstiprināšana vai iecelšana nav notikusi likumā noteiktajā kārtībā vai arī institūcija vai amatpersona pieļāvusi tādus likuma pārkāpumus, sakarā ar kuriem tās izdotajiem aktiem nav juridiska spēka.

Satversmes tiesa ir secinājusi, ka, ņemot vērā Satversmes tiesas procesa ekonomijas principu, atsevišķos gadījumos viena pieteikuma ietvaros var apstrīdēt arī vairāku likumu normas (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 1. jūnija lēmumu par lietas ierosināšanu lietā Nr. 2005-13-0106*). No pieteikumā ietvertā pamatojuma ir gūstams apstiprinājums, ka abu apstrīdēto likumu normas ir savstarpēji cieši saistītas un to izskatīšana vienas lietas ietvaros veicinās lietas vispusīgu un ātru izskatīšanu.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta otrās daļas prasībām.

8. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka “konstitucionālo sūdzību (ieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai”, bet sestās daļas 1. punkts prasa pamatot apgalvojumu, ka ir aizskartas tieši pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteiktās pamattiesības.

Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka ar apstrīdētajām normām noteiktais valsts amatpersonas statuss viņiem kā maksātnespējas procesa administratoriem liedz apvienot šo nodarbošanos ar viņu profesionālo darbību citās jomās, tādējādi ierobežojot Pieteikuma iesniedzēju tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, kas noteiktas Satversmes 106. panta pirmajā teikumā. Tādā veidā apstrīdētās normas neatbilstot arī Satversmes 91. pantā noteiktajam vienlīdzības principam.

Apstrīdētās normas pārkāpjot arī Satversmes 1. pantu, kas ietver tiesiskās paļāvības principu, jo Pieteikuma iesniedzējiem esot radusies tiesiskā paļāvība uz normatīvā regulējuma nemainību, proti, ka viņi varēs apvienot savu profesionālo darbību citās jomās un maksātnespējas procesa administratoru nodarbošanos. Tāpat arī likumdevējs neesot paredzējis pietiekami ilgu pārejas periodu un saprātīgu apstrīdēto normu īstenošanas mehānismu. Vienlaikus apstrīdētās normas neesot formulētas pietiekami skaidri un saprotami, tādēļ tās neatbilstot arī Satversmes 90. pantam.

8.1. 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” stāsies spēkā 2015. gada 1. jūlijā. Tādējādi iespējamais pamattiesību aizskārums Pieteikuma iesniedzējiem varētu rasties nākotnē, stājoties spēkā apstrīdētajām normām.

Satversmes tiesas praksē ir pausta atziņa, ka pamattiesību aizskārums var būt arī nākotnē sagaidāms. Tas nozīmē, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdētās normas piemērošana varētu radīt nelabvēlīgas sekas konstitucionālās sūdzības iesniedzējam (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punktu*).

Vērtējot nākotnē sagaidāmu personas pamattiesību ierobežojumu un izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka šis ierobežojums nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-111-01 10. punktu*).

Konstitucionālajā sūdzībā ir ietverts pamatojums tam, ka 2014. gada 30. oktobra likums „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” pēc tās spēkā stāšanās tiks piemērots attiecībā uz Pieteikuma iesniedzējiem kā maksātnespējas procesa administratoriem un varētu ierobežot viņiem Satversmē noteiktās pamattiesības. Tāpat Pieteikuma iesniedzēji ir norādījuši uz tādu savu tiesisko interešu iespējamo aizskārumu, kura dēļ lieta Satversmes tiesā būtu ierosināma jau pirms minētā likuma spēkā stāšanās.

Līdz ar to prasījums izvērtēt 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” satversmību atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmās daļas un sestās daļas 1. punkta prasībām.

8.2. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu pieteikumu var iesniegt tikai tad, ja ir izmantotas visas iespējas aizstāvēt aizskartās pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī tādu nav. Šā panta ceturtās daļas otrais teikums paredz: ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, pieteikumu Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.

No pieteikuma izriet, ka Pieteikuma iesniedzējiem attiecībā uz prasījumu izvērtēt 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. panta satversmību nav iespēju aizstāvēt savas pamattiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

2014. gada 25. septembra likums „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. pants ir stājies spēkā 2015. gada 1. martā. Tā kā pamattiesību ierobežojums izriet tieši no apstrīdētās normas, konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai ir skaitāms no apstrīdētās normas spēkā stāšanās datuma – 2015. gada 1. marta.

Pieteikums Satversmes tiesā saņemts 2015. gada 27. februārī. Tā kā Satversmes tiesas kolēģija jau iepriekš atzina, ka Pieteikuma iesniedzēji ir tiesīgi iesniegt pieteikumu arī par nākotnē sagaidāmu tiesību aizskārumu, uzskatāms, ka pieteikums iesniegts atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrās daļas un ceturtās daļas otrā teikuma prasībām.

9. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktu, pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums, proti, jāpamato apstrīdētās normas neatbilstība augstāka juridiska spēka tiesību normai.

9.1. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 90. pantam, kas nosaka: „Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.”

Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas neesot formulētas pietiekami skaidri un saprotami. Tomēr pieteikumā nav vērtēts tas, kādēļ šīs normas būtu uzskatāmas par neatbilstošām Satversmes 90. pantam. Līdz ar to prasījums par apstrīdēto normu atbilstības izvērtēšanu Satversmes 90. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9.2. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 91. pantam, jo paredzot nevienlīdzīgu attieksmi pret personām atkarībā no viņu nodarbošanās veida.

Satversmes tiesa, interpretējot Satversmes 91. pantu, atzinusi, ka tajā ir ietverti divi savstarpēji cieši saistīti, bet tomēr dažādi principi: vienlīdzības princips – pirmajā teikumā, un diskriminācijas aizlieguma princips – otrajā teikumā (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9. punktu*).

Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kas atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2001. gada 3. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu un 2005. gada 11. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-08-01 5. punktu*). Izvērtējot kādas normas atbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam, nepieciešams noskaidrot, pirmkārt, vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos; otrkārt, vai apstrīdētā norma paredz atšķirīgu attieksmi; treškārt, vai atšķirīgajai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 10. jūnija sprieduma lietā Nr. 2010-69-01 10. punktu*).

Pieteikumā ir norādīts, kuras personu grupas atrodas vienādos un salīdzināmos apstākļos. Tomēr pieteikumā nav vērtēts tas, kādēļ iespējamajai atšķirīgajai attieksmei nebūtu objektīva un saprātīga pamata un kādēļ iespējamajā atšķirīgā attieksme nebūtu samērīga.

Savukārt Satversmes 91. panta otrajā teikumā nostiprinātā diskriminācijas aizlieguma principa būtība ir šāda: novērst iespēju, ka demokrātiskā un tiesiskā valstī,

pamatojoties uz kādu nepieļaujamu kritēriju, tiktu ierobežotas personas pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 14. septembra sprieduma lietā Nr. 2005-02-0106 9.3. punktu*).

Pieteikumā nav pamatots tas, ka apstrīdētās normas, pamatojoties uz kādu nepieļaujamu kritēriju, būtu ierobežojušas Satversmes 91. panta otrajā teikumā paredzētās Pieteikuma iesniedzēju pamattiesības.

Līdz ar to prasījums par apstrīdēto normu atbilstības izvērtēšanu Satversmes 91. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9.3. Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam.

Šajā prasījuma daļā pieteikumā ir izklāstīti lietas faktiskie apstākļi un sniegts juridiskais pamatojums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai. Tādējādi pieteikums šajā daļā atbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta un 19.² panta sestās daļas 1. punkta prasībām.

Pieteikums daļā par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam, atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 1. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnešpējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta pirmajam teikumam” pēc Zigurda Krastiņa, Alda Maldupa, Elvija Vēbera un Kristapa Andersona pieteikuma (pieteikums Nr. 33/2015).

2. Atzīt, ka nav nepieciešams aicināt Saeimu iesniegt atbildes rakstu, jo 2015. gada 16. janvārī ir ierosināta lieta Nr. 2015-03-01 un lieta Nr. 2015-04-01 „Par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnešpējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 106. panta

pirmajam teikumam” un Saeima jau ir uzaicināta iesniegt atbildes rakstus ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu.

3. Atteikties ierosināt lietu par 2014. gada 25. septembra likuma „Grozījumi Maksātnespējas likumā” 2. panta un 2014. gada 30. oktobra likuma „Grozījumi likumā „Par interešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā”” atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. un 91. pantam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Satversmes tiesas 1. kolēģijas priekšsēdētājs

A. Laviņš